

PERSBERICHT

Hasselt, donderdag 3 oktober 2019

POL blijft dalen: in oktober 2019 naar +5,6

Limburgs ondernemersvertrouwen maakt geleidelijke landing, maar verwacht nog wisselvallig najaar:

- Sterke terugval bij productie, detailhandel en groothandel
 - Dienstensector en bouwsector blijven optimistisch
 - Export heeft het moeilijk
- Limburgse bedrijven blijven nog investeren en aanwerven
- Grootste bedrijven iets optimistischer dan 3 maanden geleden - verwachten wel daling tewerkstelling in komend kwartaal

De Polsslag Ondernemend Limburg (POL) van UNIZO Limburg en VKW Limburg blijft dalen, en gaat van +9,3 in juli 2019 naar +5,6 in oktober. De aanhoudende daling in het Limburgs ondernemersvertrouwen maakt hiermee een geleidelijke – en nog positieve – landing, maar zit wel op het laagste niveau van de afgelopen 4 jaar. De globale cijfers qua tewerkstellingsgroei en investeringen zijn nog opvallend positief, terwijl de export het moeilijk heeft.

Met uitzondering van de dienstensector klopt elke sector af op een lager niveau dan in juli. De productiesector, de detailhandel en de groothandel eindigen alle drie rond de nullijn. Vooral de groothandel maakt een onverwacht sterke terugval ten opzichte van 3 maanden geleden. De POL-score voor de bouwsector wordt gehalveerd, maar blijft wel nog overwegend positief.

Qua grootte zien we dat de grote bedrijven vanaf 100 werknemers met een POL-cijfer rond de nul eindigen. Vooral de groep tussen 100 en 250 werknemers zet een grote stap terug tegenover 3 maanden geleden. De bedrijven met meer dan 250 werknemers zijn wel iets optimistischer dan bij de vorige peiling. In de grootteklassen onder de 100 werknemers zien we globaal gezien telkens een daling tot halvering van het POL-cijfer, met uitzondering van de kleine bedrijven met 5-10 werknemers die de beste score neerzetten. Alhoewel de evaluaties van het voorbije kwartaal in sommige grootteklassen nog goed waren, zien we dat de verwachtingen voor het laatste kwartaal van dit jaar nergens hoog gespannen zijn.

Bart Lodewyckx, gedelegeerd bestuurder UNIZO Limburg: *“Het blijft belangrijk om de gestage maar aanhoudende daling van het Limburgs ondernemersvertrouwen goed op te volgen. Vooral omdat de POL gebaseerd is op het aanvoelen van onze Limburgse ondernemers en bedrijfsleiders zelf. Deze cijfers zijn geen samenraapsel uit bestaande statistieken, maar komen van de mensen die er dag in dag uit zelf voor werken. Voor hun onderneming, voor hun personeel en voor de Limburgse economie.*

En dat betekent ook dat de signalen die onze ondernemers geven – zowel in positieve als in negatieve zin – een degelijke reactie moeten krijgen vanuit het beleid. We bevinden ons in elk geval in spannende tijden. De nieuwe Vlaamse regering zal de juiste antwoorden moeten geven op dringende uitdagingen zoals de krapte op de arbeidsmarkt, de Brexit, de mobiliteitsknoop en niet te vergeten het begrotingstekort. Er moet tegelijkertijd ook sterk worden geïnvesteerd, in zowel infrastructuur als in innovatie.

Nu we Vlaams van start kunnen gaan, valt de federale traagheid meer dan ooit op. Dat is niet gezond. Ondanks het feit dat het zwaartepunt in dit land steeds meer richting deelstaten verschuift, blijft het federale niveau hoofdrolspeler op zeer belangrijke beleidsdomeinen zoals arbeidswetgeving, sociale zekerheid en fiscaliteit – met de bijhorende budgettaire uitdagingen. Vlaanderen en Wallonië kiezen ervoor om in het rood te gaan terwijl België reeds diep in het rood zit. Als twee dochtervennootschappen schuld opbouwen en de moedervernootschap reeds schulden heeft, dan weten we wat er op termijn met de groep gebeurt. Hoog tijd om ook op federaal en regionaal vlak politieke verantwoordelijkheid en wat meer realiteitszin op te nemen. Nu. Niet morgen.”

Ruben Lemmens, gedelegeerd bestuurder VKW Limburg: *“De POL-cijfers tonen dat we, weliswaar geleidelijk maar duidelijk, naar een moeilijkere periode gaan. Onze productiebedrijven geven dat signaal al veel langer en we zien dit nu echt doorsijpelen naar de handel en in mindere mate de bouw. De negatievere teneur zien we ook geleidelijk aan binnen sijpelen bij de kleinere bedrijven. Opvallend is dat de Limburgse bedrijven, ondanks dat omzet en export het steeds moeilijker krijgen, toch blijven aanwerven en investeren. Iets wat we voor heel 2018 ook al concludeerden bij de Limburgse TOP 500-bedrijven. Maar opgelet! De rek hierin is niet oneindig. Het rendement van onze ondernemingen staat steeds meer onder druk: dit kan en mag niet blijven duren. Geen tijd meer dus om te taffelen. Nu de Vlaamse Regering klaarstaat, moet men ook federaal eindelijk in gang te schieten. Beleid gaan voeren. Beleid dat de concurrentiekracht versterkt én onze bedrijven ondersteunt. Die hebben dat nodig om het hoofd te bieden aan de vele nieuwe internationale uitdagingen (Brexit, vrijhandel en concurrentie onder druk, klimaatopwarming, digitalisering,...). Maar ook aan de al zo lang aanslepende regionale knelpunten (mobiliteit, arbeidsmarkt, regulitis,...), waarmee onze bedrijven iedere dag worstelen, bovenop deze conjunctuurterugslag.”*

Analyse oktober 2019

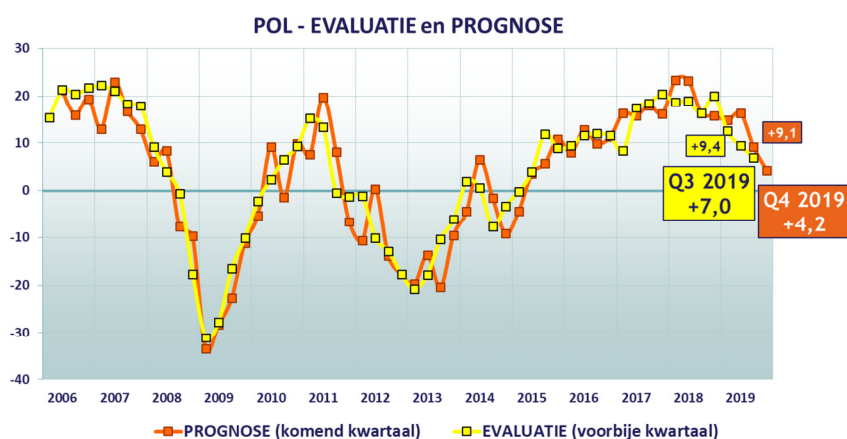
De POL blijft dalen, in oktober naar +5,6

De POL daalt in oktober verder **van +9,3 naar +5,6**. Dit is net zoals de voorbije kwartalen opnieuw geen forse daling, maar wel de **laagste POL-notering in 4 jaar tijd**. De aanhoudende daling in het Limburgs ondernemersvertrouwen maakt hiermee een zachte – en nog positieve – landing.

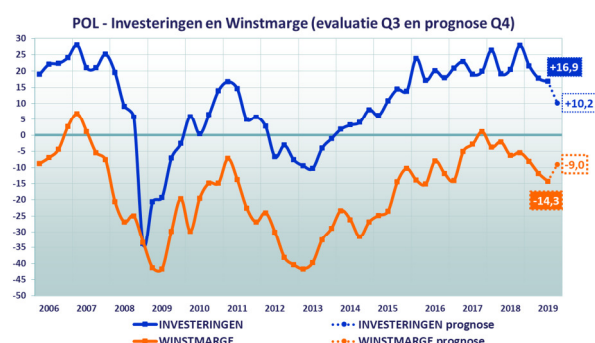
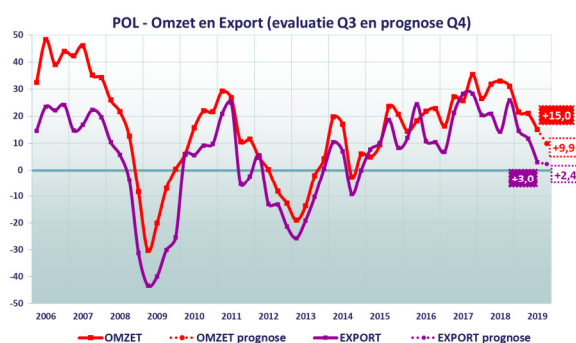
Het algemene POL-sentiment wordt zoals steeds gevormd door een combinatie van de evaluatie van het afgelopen kwartaal en de verwachtingen voor het komende kwartaal van de Limburgse ondernemers.

Evaluatie Q3 2019: +7,0

Het afgelopen kwartaal wordt met **+7,0** opnieuw minder goed geëvalueerd dan de voorbije kwartalen. In juli was er een evaluatie van +9,4, daar waar de evaluaties over heel 2018 gemiddeld +18,5 bedroegen. Het voorbije kwartaal wordt hiermee slechter geëvalueerd dan drie maanden geleden verwacht werd (+9,1).

De daling van het POL-cijfer voor het voorbije kwartaal vindt een oorzaak in een sterke afname van de exportevaluatie (van +11,6 naar +3,0) en een wat lichtere daling op het vlak van omzet (van +21,0 naar +15,0). Ook de evaluatie van de winstmarge neemt verder af, van -11,8 naar -14,8. De investeringen blijven status quo op een opvallend hoog niveau (van +17,8 naar +16,9), terwijl de tewerkstelling in het voorbije kwartaal dan weer net steeg (van +8,5 naar +14,2) en daarmee ook hoger ligt dan de +10,5 die verwacht werd.

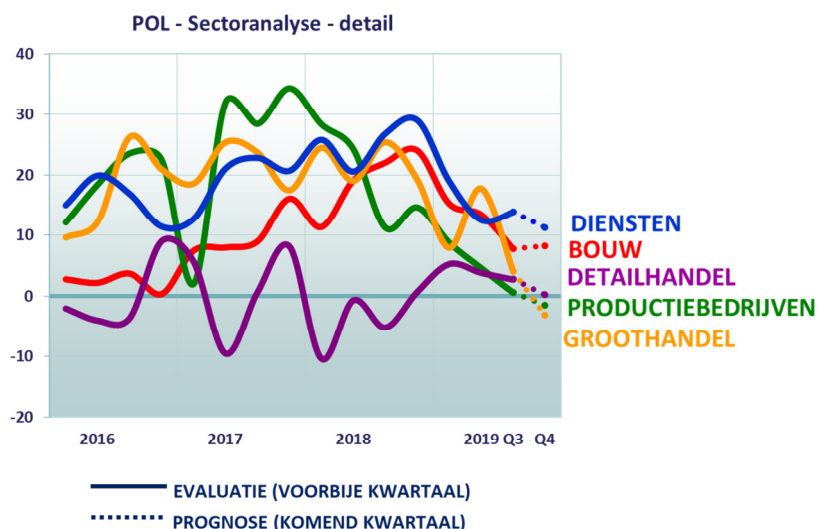
Prognose Q4 2019: +4,2

Ook de prognose voor het laatste kwartaal van 2019 zit met +4,2 in een sterk dalende lijn, komend van +9,1 aan het begin van de zomer.

De verwachtingen voor de investeringen (+10,2) en de omzet (+9,9) zijn het meest positief, maar liggen beiden wel wat lager dan de evaluaties in het derde kwartaal. Ook voor de tewerkstellingsgroei zien we een afname (naar +7,6), maar toch blijft dit positieve cijfer een lichtpunt. De export blijft het ook in het komend kwartaal moeilijk hebben, met een verwachting van +2,4, terwijl de winstmarge constant negatief blijft (-9,0).

SECTORANALYSE

Met uitzondering van de dienstensector klopt elke sector af op een lager niveau dan in juli. De productiesector, de detailhandel en de groothandel eindigen alle drie rond de nullijn. Vooral de groothandel maakt een sterke en onverwachte terugval ten opzichte van 3 maanden geleden. De POL-score voor de bouwsector wordt gehalveerd, maar blijft wel nog overwegend positief.

▪ **PRODUCTIE (-0,4): onder de nullijn**

De steile terugval van de productiesector sinds begin 2018 resulteert in oktober 2019 in een algemene negatieve POL-score van -0,4, komend van +2,4 in juli. Voor de Limburgse economie is deze aanhoudende lage score zorgwekkend. Voor het voorbije en het komende kwartaal zien we nog een

positief cijfer qua investeringen (telkens ronde +20,0), maar alle andere scores op het vlak van omzet, export of tewerkstelling komen met moeite weg van de nullijn. De **negatieve prognose voor de tewerkstellingsevolutie** (-3,5) draagt bij aan het slechte POL-cijfer, net als de verwachte winstmarge van -23,5.

- **BOUW (+8,0): halvering van POL-score**

Ten opzichte van juli kent de bouwsector een **halvering van het POL-cijfer** van +17,8 naar +8,0. De sector blijft daarmee **samen met de diensten wel nog het meest optimistisch gestemd**. De daling is zowel in het voorbije als het komende kwartaal te situeren. In het voorbije kwartaal vinden we nog positieve evaluaties van de omzet, tewerkstelling en investeringen. In het komende kwartaal zetten deze 3 indicatoren een stapje terug, maar blijven ze wel nog positief.

- **DETAILHANDEL (+1,5): optimisme van voorbije kwartalen is weg**

Daar waar de detailhandel in de voorbije kwartalen verraste met positieve cijfers, zien we voor het najaar met +1,5 (en komend van +7,6) **een duidelijke terugval**. Alhoewel in het derde kwartaal de evaluaties voor de export en in mindere mate de omzet en tewerkstelling nog positief zijn, kunnen ze weinig opwegen tegen de daling van de investeringen en de negatieve winstmarge in de sector. Het derde kwartaal beantwoordt met een evaluatie van +2,7 dan ook helemaal niet aan de verwachting van +11,3 van drie maanden geleden. Voor het komende kwartaal blijft enkel de exportverwachting positief, maar landt de detailhandel op een nulscore van +0,3.

- **GROOTHANDEL (+0,5): onverwacht sterkste daler**

Alhoewel de groothandel in juli met +13,7 de tweede best presterende sector was met voorzichtig positieve verwachtingen (+9,7) voor het derde kwartaal, kent de sector **nu de sterkste – en onverwachte – terugval naar +0,5**. In het voorbije kwartaal zorgen negatieve scores voor de winstmarge en de export al voor een globale daling naar +4,1, maar vooral van het komende kwartaal verwacht de sector weinig goeds (-3,1). Enkel de tewerkstelling kent nog een positieve verwachting. De prognoses voor de omzet, export en winstmarge zijn negatief en de investeringen zitten op 0.

- **DIENSTEN (+12,6): meest positief**

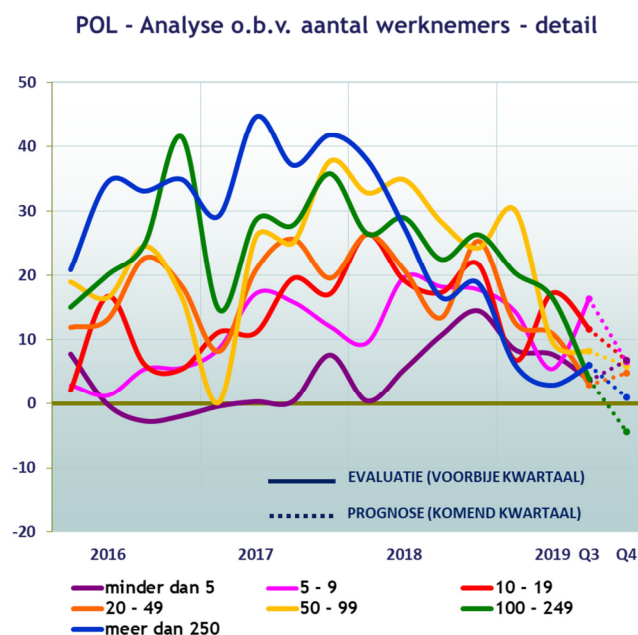
De dienstenbedrijven kenden eerder dit jaar een sterke terugval, maar **stijgen in oktober met +12,6 terug lichtjes ten opzichte van juli (+11,1)**. De sector kent de beste score van alle sectoren, al is ze ver verwijderd van de +29,1 in het vierde kwartaal van 2018. In beide kwartalen zien we sterke cijfers voor de omzet, tewerkstelling, investeringen en export, waar de verwachtingen voor het vierde kwartaal evenwel telkens lager liggen dan de evaluaties in het voorbije kwartaal. Ook hier is de winstmarge in de 2 kwartalen negatief, al is een prognose van -3,0 in niks te vergelijken met de negatieve winstmarge van -23,5 in de productiesector.

ANALYSE op basis van de BEDRIJFSGROOTTE

Qua grootte zien we dat de grote bedrijven vanaf 100 werknemers met een POL-cijfer rond de nul eindigen. Vooral de groep tussen 100 en 250 werknemers zet een grote stap terug tegenover 3

maanden geleden. De bedrijven met meer dan 250 werknemers zijn wel iets optimistischer dan bij de vorige peiling.

In de grootteklassen onder de 100 werknemers zien we globaal gezien telkens een daling tot halvering van het POL-cijfer, met uitzondering van de kleine bedrijven met 5-10 werknemers die de beste score neerzetten. Alhoewel de evaluaties van het voorbije kwartaal in sommige grootteklassen nog goed waren, zien we dat de verwachtingen voor het laatste kwartaal van dit jaar nergens hoog gespannen zijn.

▪ **Grootste bedrijven (> 250 wn.): +3,5. Lichte verbetering tegenover juli**

Het POL-cijfer voor de **grootste bedrijven** trekt zich ten opzichte van juli (-2,1) weer even op aan de nullijn en komt uit op +3,5. Een lichte verbetering, die **te danken is aan een veel betere evaluatie van het derde kwartaal (+6,1) dan 3 maanden geleden verwacht werd (-7,0)**. De evaluaties voor de tewerkstelling, export, investeringen en omzet in het voorbije kwartaal waren veel beter dan verwacht, maar worden in het eindcijfer wat afgeremd door de negatieve winstmarge. De vooruitzichten voor het vierde kwartaal zijn globaal gezien status quo (+0,9), doordat goede verwachtingen voor de omzet en investeringen afgeblokt worden door **negatieve prognoses voor de winstmarge en voor de tewerkstelling (-9,3)**. Ook 3 maanden geleden verwachtte deze groep een afname van de tewerkstelling (-11,3), maar in de evaluatie kwam een duidelijk positief cijfer van +14,8 naar voren.

▪ **Grote bedrijven (100-249 wn.): -0,3. Onverwacht sterke terugval.**

De grote bedrijven tussen 100 en 250 werknemers maken een **diepe duik van een comfortabel POL-cijfer van +14,9 in juli naar -0,3 in oktober**. Het derde kwartaal wordt met +3,8 veel slechter geëvalueerd dan verwacht (+13,2), maar vooral de vooruitzichten voor het laatste kwartaal van dit jaar (-4,3) zijn weinig hoopvol. De lagere cijfers in de beide kwartalen zijn te wijten aan negatieve cijfers op het vlak van export en de winstmarge. Voor het derde kwartaal zijn er nog positieve evaluaties voor de investeringen, omzet en ook de tewerkstelling te

noteren. In de prognoses voor het vierde kwartaal blijven enkel de investeringen nog positief. De tewerkstellingsverwachting gaat hier naar 0.

- **Middelgrote bedrijven (10-99 wn.): Daling in POL-cijfers, maar nog duidelijk positief**

In de ruime groep van middelgrote bedrijven zien we – ondanks enkele verschillen in de cijfers en de grootteorde van de evoluties – overal een daling van het POL-cijfer: bij de kleine KMO's tussen 10 en 50 werknemers gaat het telkens om een halvering van het POL-cijfer, bij de bedrijven tussen 50 en 100 werknemers is de afname iets beperkter.

De scores voor de tewerkstelling en investeringen zijn in de 2 kwartalen in alle grootteklassen positief, met globaal gezien telkens betere cijfers in het derde dan voor het vierde kwartaal. Enkel de winstmarge speelt ook hier telkens weer parten.

- **5-9 werknemers: +11,5. Hoogste vooruitzichten.**

Daar waar we 3 maanden geleden het hoogste POL-cijfer vonden bij de kleine KMO's tussen 10 en 20 werknemers, zijn het deze keer de nog iets kleinere **bedrijven tussen 5 en 10 werknemers die tegen de stroom inzwemmen**. Hier stijgt het POL-cijfer van +7,3 naar +11,5. Deze stijging is weliswaar enkel te danken aan een goed derde kwartaal (+16,3), want voor het vierde kwartaal ligt ook hier de verwachting een stuk lager (+6,6).

De topcijfers qua tewerkstelling, investeringen en omzet uit het derde kwartaal worden in het komende kwartaal gehalveerd, maar blijven wel nog duidelijk positief.

- **Kleinste bedrijven (< 5 wn.): +5,2. Halvering POL-cijfer.**

Bij de **kleinste groottecategorie** zien we een halvering van het POL-cijfer van +10,6 naar +5,2. De vooruitzichten voor het vierde kwartaal liggen daarbij zelfs wat hoger dan de evaluatie van het derde kwartaal. Voor de voorbije periode was er vooral een goede evaluatie qua omzet, export en investeringen. Al deze indicatoren blijven positief in het vierde kwartaal, en krijgen dan het gezelschap van een positieve verwachte tewerkstellingsgroei.